

Asia: VN/14717/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja valmiuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Edustaako vastaaja

Muuta järjestää

Voitte kirjoittaa lausuntonne palkkatukea koskien alla olevaan tekstikenttään

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annettua lakia (380/2023) ja valmiuslakia (1552/2011). Muutokset koskisivat palkkatuen myöntämistä kunnalle tai kuntayhtymälle. Esityksen mukaan työvoimaviranomainen voisi myöntää palkkatukea kunnalle tai kuntayhtymälle ainoastaan alentuneesti työkykyisen henkilön tai 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen henkilön palkkaamiseen. Palkkatuen myöntäminen kunnalle tai kuntayhtymälle ammatillisen osaamisen parantamiseen ei olisi enää mahdollista. Esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että työvoimaviranomainen voisi myöntää palkkatukea Helsingin kaupungille siltä osin kuin työllistettävä henkilö työllistyisi sellaisiin tehtäviin, joista muualla Suomessa vastaa hyvinvointialue.

Esityksen tavoitteena on alentaa työllisyysmäärärahoja vuodesta 2025 alkaen 37 miljoonaa euroa siten, että kuntien tehtävät vähenevät säästöä vastaavasti. Esitys on kuitenkin käytännössä pelkästään palkkatuen rahoitukseen kohdistuva suora leikkaus, eikä se tosiasiallisesti kohdistu kuntien velvoitteiden keventämiseen.

TE-uudistuksen toteutuminen kustannusneutraalisti on lähes mahdotonta työllisyysmäärärahoihin tehtyjen leikkauksien vuoksi. Tehdyillä leikkauksilla vaikeutetaan tulevien työvoimaviranomaisten mahdollisuuksia edistää työllisyyttä. Olemme tilanteessa, jossa tarvitsemme lisää työllisiä, jotta meille kaikille tärkeät yhteiskunnan tarjoamat palvelut voidaan rahoittaa ja tuottaa.

Kuntien itsehallintoon kuuluvan rahoitusperiaatteen mukaan kuntien lakisääteiset tehtävät eivät saa vaarantaa kuntien mahdollisuuksia päättää itsenäisesti taloudestaan ja omasta hallinnostaan.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa käytännössään korostanut, että kunnan tehtävistä säädettyä on huolehdittava rahoitusperiaatteen mukaisesti kuntien tosiasiallisista edellytyksistä suoriutua velvoitteistaan (ks. esim. PeVL 34/2013 vp, s. 2, PeVL 30/2013 vp, s. 5, PeVL 12/2011 vp, s. 2).

Esitysluonnoksessa ollaan poistamassa kokonaan mahdollisuus myöntää palkkatukea kuntasektorille lukuun ottamatta alentuneesti työkykyisen palkkaamiseen järjestämislain 87 §:n mukaisesti ja 60 vuotta täyttäneen pitkään työttömänä olleen palkkaamiseen järjestämislain 89 §:n mukaisesti.

Kuntaliitto katsoo, että tuen myöntäminen kunnalle tulee olla mahdollista myös järjestämislain 90 §:n mukaiseen oppisopimuskoulutukseen. Esitys kohtelee yksityisiä ja julkisia työnantajia eriarvoisesti. Kunnat ovat myös työnantajia ja kärsivät jo nyt työvoimapulasta. Tutkimusten mukaan työvoimapula tulee lisääntymään seuraavan kymmenen vuoden sisällä. Tämän vuoksi tuen myöntäminen erityisesti oppisopimuskoulutukseen tulee olla mahdollista. Oppisopimuskoulutuksen on tutkimuksissa todettu olevan vaikuttava työllistymistä edistävä toimi.

Esityksessä viitataan siihen, ettei palkkatuen myöntäminen kunnille ole vaikuttavaa. Kunnalla on aiemmin ollut merkittävä rooli sosiaalisessa työllistämässä ja veloitetyöllistämässä, mutta veloitetyön poistuessa ja TE24-uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi työllisyyttä edistävien palvelujen tulee jatkossa olla entistä vaikuttavampaa ja johtaa avoimille työmarkkinoille. Kunnat ovat työllistäneet palkkatuen avulla esimerkiksi vaikeimmin työllistyviä ja pitkäaikaistyöttömiä yksityistä sektoria enemmän. Jatkossa kannustava rahoitusmalli tulee ohjaamaan kuntia vaikuttavampaan työllisyyspolitiikkaan.

Tutkimuksessa ”Työpolitiikka ja työllisyysaste: tutkimukseen perustuvia johtopäätöksiä VN-TEAS 2020” (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162271/VNTEAS_2020_33.pdf) on arvioitu mm. Tanskan aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteiden kustannusvaikuttavuutta seuraavasti (s.40–41): ”Heidän tuloksensa osoittavat, että yksityisen sektorin palkkatuki on tutkituista instrumenteista kustannustehokkain. Myös julkinen tukityöllistäminen on kustannustehokas toimenpide, kun taas työvoimapolitiittinen koulutus ja muut ohjelmat eivät ole. Työvoimapolitiittisen koulutuksen kustannustehokkuutta rasittaa sen korkeat kustannukset.” Sama päätee luonnollisesti myös Suomeen. Tutkimuksessa viitattiin Saksan, Ranskan, Tanska ja Ruotsin kokeiluihin ja todettiin, että yksityisten ja julkisten työllisyyttä edistävien toimien on katsottu olevan yhtä tehokkaita. (s. 41)

Palkkatuen vaikuttavuus vs. muut palvelut (s. 20)

Vaikutukset viranomaisten toimintaan -kohdassa todetaan, että työvoimaviranomaisen käsiteltäväksi tulisi vähemmän palkkatukihakemuksia. Esityksessä myös todetaan, että osa kunnille myönnettävistä palkkatuista tullaan myöntämään yksityiselle sektorille. Jos asiakkaan palvelutarve

edellyttää palkkatuen käyttöä asiakkaan työllistymisen tukena, niin palkkatukea käytetään ja se myönnetään taholle, joka parhaiten auttaa asiakasta eteenpäin työllistymispolulla. Kun tukea myönnetään kuitenkin kuntien sijaan yksityiselle sektorille, eivät työvoimaviranomaisen tehtävät vähene ja toiminta vaikeutuu.

Esityksessä todetaan (s. 20), että ”ehdotettu muutos parantaisi 60 vuotta täyttäneiden pitkään työttömänä olleiden asemaa, kun heidän mahdollisuutensa työllistyä palkkatuella tuettuun työhön kunnalle tai kuntayhtymälle, säilyisi”. On kuitenkin vaikea nähdä, että nykytilan säilyttämisellä 60 vuotta täyttäneiden pitkään työmarkkinoilta olleiden asemaa suoranaisesti parannettaisiin.

TE2024-uudistuksen tavoitteena on lisätä vaikuttavuutta. Alentuneesti työkykyisten ja yli 60-vuotiaiden pitkään työttömänä olleiden osalta työvoima-viranomaisen ei edellytetä arvioivan palkkatuella tuetun työn parantavan palkkatuella työllistetyn mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Tämä on ristiriidassa TE24-uudistuksen ja siihen kytketyn kannustavan rahoitusmallin kanssa. Niin uudistus kuin siihen kytketty rahoitusmalli edellyttää työvoimaviranomaisen toimivan mahdollisimman tehokkaasti ja vaikuttavasti. Tällöin palveluiden vaikuttavuutta arvioidaan nimenomaan siitä näkökulmasta, miten ne edistävät työnhakijaa työllistymään avoimille työmarkkinoille.

Palkkatuen rajaamisen seurauksena heikennetään samalla myös kunnallisten työpajojen mahdollisuuksia rakentaa asiakkaiden tarpeisiin vastaavia palvelukokonaisuuksia ja aitojen työtehtävien tarjoamista palkkatuen avulla.

Jos työnhakijan palveluista leikataan esityksen mukaisesti 37 miljoonaa euroa, heikennetään työnhakijoiden mahdollisuuksia saada työllistymistä edistäviä palveluita, jolloin työttömyys voi pitkittyä.

Voitte kirjoittaa lausuntonne valmiuslakia koskien alla olevaan tekstikenttään

Yhteiskuntamme rakenteissa ja toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka asettavat poikkeusoloihin varautumiselle uusia haasteita ja edellyttävät, että nykyisten varautumisjärjestelyjen toimivuus tarkistetaan ja niihin tehdään tarvittavat muutokset.

Valmiuslakiin työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirrosta johtuvat viranomaisten tehtäviä ja työvelvollisuusrekisteriä koskevat muutokset ovat sinänsä hyväksyttäviä. Esityksen mukaan tehtävä on kuitenkin kunnille uusi. Esityksessä ei käy ilmi nykyinen htv-määrä tai rahoituksen taso, eikä muitakaan varautumiseen liittyviä tietoja.

Esityksessä todetaan, ettei tehtävien arvioida normaalioloissa aiheuttavan erityisen paljon kuluja työvoimaviranomaisille ja että poikkeusoloissa resurssit vain ohjattaisiin uudelleen, eikä vaikutuksia henkilötyövuosiin olisi. Tosiasiassa poikkeustilanteet voivat aiheuttaa hyvinkin paljon ylimääräistä työtä, eikä ole varmaa, selviydytäänkö tehtävistä vain niitä uudelleenjärjestelemällä. Kustannukset tulisi pystyä arvioimaan tarkemmin tai vähintäänkin säätää velvollisuus arvioida tehtävien vaatimasta lisärahoituksesta kunnille.

Työvoimaviranomaisten kasvavat tehtävät tulee ottaa huomioon myös koko valmiuslain kokonaisuudistusta valmisteltaessa. Varautuminen poikkeusoloihin on kasvanut ja siihen tulee osoittaa riittävä rahoitus. Lisäksi työvoimaviranomaisen tulee osallistua valmiuslain kokonaisuudistuksen valmisteluun. Yhteiskunnan toimivuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että viranomaisten lisäksi poikkeusolojen toiminnan kannalta myös kaikki muut keskeiset yhteisöt varautuvat ja varmistavat toimintakykynsä kaikissa olosuhteissa.

Lindberg Erja
Suomen Kuntaliitto ry